TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI Sınıf-10

KONU CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK EDEBİYATI'NDA ANI

Cumhuriyet Dönemi, edebî tür çeşitliliği yönüyle oldukça zengin bir dönemdir. Bu dönemde anı türünde de birçok eser verilmiştir. Hemen hemen her sanatçı bu dönemde anılarını kaleme almıştır.

Anı türünün önemli örnekleri:

- *Gençlik ve Edebiyat Hatıraları, Zoraki Diplomat, Anamın Kitabı* (Yakup Kadri Karaosmanoğlu)
- *Siyasi ve Edebî Portreler* (Yahya Kemal Beyatlı)
- *Üç Nesil Üç Hayat* (Refik Halit Karay)
- *Boğaziçi Yalıları* (Abdülhak Şinasi Hisar)
- *Türk'ün Ateşle İmtihanı, Mor Salkımlı Ev* (Halide Edip Adıvar)
- *Bizim Yokuş, Portreler* (Yusuf Ziya Ortaç)
- *Çankaya, Zeytindağı* (Falih Rıfkı Atay)
- *Yılanlı Kuyudan* (Necip Fazıl Kısakürek)
- *Anı Değil Yaşam* (Oktay Akbal)

Sağ üstte yer alan *"İzmir Kapılarında Mustafa Kemal"* metni, Falih Rıfkı Atay'ın Atatürk'le ilgili anılarının yer aldığı Mustafa Kemal'in Mütareke Defteri adlı eserinden alınmıştır. Metinde Mustafa Kemal'i görmek üzere Yakup Kadri'yle beraber İzmir'e gidişleri, orada Mustafa Kemal'le görüşmeleri, halkın Mustafa Kemal'e gösterdiği yoğun ilgi vb. anlatılmıştır.

Falih Rıfkı Atay'ın Mustafa Kemal'in Mütareke Defteri adlı eseri, Türk edebiyatında anı türüne örnektir. Yazar bu eserde; Mustafa Kemal'le ne zaman ve nasıl tanıştığını, Mustafa Kemal'in rejim değişikliğini haber verişini, yazı ve dil inkılabıyla ilgili anılarını vb. konu edinmiştir.

Eser, dönemin sosyal ve siyasi hayatına ışık tutması bakımından önemli bir kaynak niteliğindedir.

İZMİR KAPILARINDA MUSTAFA KEMAL

Ordunun İzmir'e girdiği haberini alınca, Yakup Kadri ile beraber bir İtalyan yolcu vapuruna atladık ve yola çıktık. Başkumandan Gazi ve Müşir Mustafa Kemal Paşa'yı görmeğe gidiyorduk.

Limana girdiğimiz vakit, şehre çıkmak isteyen yolcuların kâğıtlarına bakmak üzere, birkaç subay vapura geldiler. Yakup'la beni hemen bıraktılar.

Rıhtım üstünde sırtlarını yapı duvarına dayayıp sefer yorgunluğunu gideren boz esvaplı askerlerden başka kimse yoktu. Doğru Kremer Palas oteline gittik. İki oda tuttuk ve eşyalarımızı bırakarak başkumandanlık karargâhını araştırmağa koyulduk.

Kordon üstünde bir evi salık verdiler, gittik. Alt katın açık penceresinden, masası başında oturan Mustafa Kemal'in keskin profilini görüyorduk. Bir İngiliz subayı, karşısında ve ayakta idi.

Onunla konuşması bitince bizi hemen yanına çağırdı:

"-İstanbul'dan ne var, ne yok?" diye sordu. Yakub'un "İkdam"da, benim "Akşam"da yazdıklarımızı ötedenberi takibettiğini öğrenmiştik. Biz de onun yabancısı olmamakla beraber, heyecanımızı güç tutuyorduk.

İzmir kıyılarında Mustafa Kemal... Bu, rüya gibi bir şeydi. Yanık yüzlü, tığ gibi endamlı, ürkütücü ve engin bakışlı, acaba hangi masaldaki kahraman bize o sabah görünen Mustafa Kemal kadar güçlü olmuştur.

Falih Rıfkı ATAY, Mustafa Kemal'in Mütareke Defter

Dil ve anlatım özellikleri: Yazar, söz konusu anılarında akıcı, yer yer şiirsel bir üslup kullanmıştır. Niteleyici ifadelere sık sık başvuran yazar, doğrudan anlatım cümleleri ile anlattıklarını daha da inandırıcı kılmayı başarmıştır.

Bakış Açısı ve Anlatıcı: Metinde Falih Rıfkı Atay, yaşadıklarını anlatırken kahraman bakış açısını kullanırken gözlemlerini anlattığı sırada gözlemci bakış açısına yer vermektedir. Bu nedenle metnin anlatıcısı bazen birinci kişili anlatıcı iken bazen de üçüncü kişili anlatıcı olmaktadır.

Anlatım Biçimi: Metinde ara ara açıklayıcı anlatıma yer verilmiş olsa da metin genel olarak olay ağırlıklıdır. Bu nedenle öyküleyici anlatımın metinde ağır bastığı söylenebilir.

Düşünceyi Geliştirme Yolları: Metinde benzetme ve karşılaştırma gibi düşünceyi geliştirme yollarından yararlanılmıştır.

FALİH RIFKI ATAY

Cumhuriyet Dönemi yazarlarındandır. Fıkra, makale, anı, gezi yazısı, sohbet türünde eserler verdi. Kalemini, Cumhuriyet'in yerleşmesinde ve Atatürk inkılaplarının benimsenmesi yolunda ustaca kullandı. Yazıların sade bir dille kaleme alınmasını savundu. O, sadece Arapça ve Farsça kelimelerin dilimizden çıkmasını istemedi; Türkçenin uydurma kelimelerle halktan uzaklaşmasına da karşı çıktı. Türkçenin bağımsız bir dil olarak gelişmesi için çaba sarf etti. Yazarın Denizaşırı, Bizim Akdeniz, Taymis Kıyıları, Tuna Kıyıları, Hint gezi yazısı; Eski Saat, Pazar Konuşmaları fıkra; Ateş ve Güneş, Zeytindağı, Çankaya, Mustafa Kemal'in Mütareke Defteri anı türündeki eserlerinden bazılarıdır.

SORULAR

1.
Aşağıdakilerden hangisi anı türü için doğru bir tanımlamadır?

A) Toplumu yakından ilgilendiren güncel konuların tartışıldığı yazılardır.

B) Ünlü kişilerin yaşamının başkası tarafından anlatıldığı metinlerdir.

C) Görülen yerlerin özelliklerinin tanıtıldığı yazılardır.

D) Yaşananların günü gününe aktarıldığı kişisel yazılardır.

E) Tanınmış kişilerin yaşadıkları dönemde yaşadıkları ya da gördükleri ilginç olayları anlattıkları yazılardır.

Cevap: E

2.
Hâlbuki harple uğraşan on birinci bölük siperlerinin askerleri bu felaketten haberdar değillerdi. Bir an bir küçük tesadüf, bomba siperin hemen önünde yumuşak toprak üstüne düştü ve yalnız toz kalktı. Esasen havada muvazenesi bozulduğu için yan düşmüş tapası sağlam kalmış bu mehabetli lağım ateş almamıştı. Vakayı gören bir nefer siperinden fırlayıp sapından tuttuğu tehlikeli bombayı omzuna aldı ve İngilizlerin bir saniye kesilmeyen ateşi altında siperler üzerinden atlayarak kestirme yoldan bataryanın yanına geldi. Bu sefer bomba hakiki hedefini bulmuştu. Tarih böyle kahramanların isimlerini yazmaz fakat ikinci Gazze Muharebesi'nin benim gibi son gününü görenler on birinci bölüğün ismini unutamazlar.

Bu parçadan hareketle Cumhuriyet Dönemi anı yazarları hakkında,

I. Olay, kişi ve mekânlara bakışlarında kötümserlik hâkimdir.

II. Dönemin siyasi ve askerî olaylarından etkilenmişlerdir.

III. Milleti oluşturan değerleri eserlerinde işlemişlerdir.

IV. Bireysel duygularını eserlerine yansıtmışlardır.

çıkarımlarından hangileri yapılamaz?

A) Yalnız I. B) I ve II.
C) II ve III. D) I ve III.
E) III ve IV. **Cevap: A**

3.
Çocukluğumu geçirdiğim köyümüz geniş ormanların kıyısındaki bir yamaçtaydı. Evimizin bahçesi yüksek ağaçlar ve sık çalılıklarla kaplı bir orman gibiydi. Bir gün babam ile enişte değirmene bir oluk yapmak için, uzamış gitmiş, epeyce kartlaşmış bir karaağacı kesip devirdiler. Ağaç yere düşerken yanındaki ağaçlardan birkaçının dallarını kırdı, bir uzun ağacın da kabuğunu sıyırdı. Bu, bir güz gününde olmuştu.

Bu parçanın dil, yapı ve anlatım özellikleri için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Betimleyici anlatım kullanılmıştır.

B) Geriye dönüş tekniğine başvurulmuştur.

C) Dil, alıcıyı harekete geçirme işlevinde kullanılmıştır.

D) Birinci kişili anlatım söz konusudur.

E) Yazar içten ve rahat bir dil kullanmıştır.

Cevap: C